

Euroopa parimad saavutused

Euroopa Liidu ühisturu eelised

Käesoleva brošüüri ning muud lühikesed ja lihtsad selgitused ELi kohta leiata veebilehelt europa.eu.int/comm/publications/.

Euroopa Komisjon
Teabevahetuse peadirektoraat
Väljaannete talitus
B-1049 Brüssel

Käsikiri koostatud 2005. aasta novembris.

Kaanel: Reporters / Eureka Slide.

Kataloogiandmed on trükise lõpus.

Luxembourg, Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2006

ISBN 92-79-00353-4

© Euroopa ühendused, 2006
Paljundamine on lubatud.

Printed in Belgium

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PABERILE

Euroopa parimad saavutused

Euroopa Liidu ühisturu eelised

Sisukord

Eelised	3
Parim lahendus	5
Töö jätkub	7
Inimlik nägu	10
Tervislik toit ja ohutud kaubad	13
Tõhus konkurents tagab kõrge kvaliteedi ja madalad hinnad	15
Põhivabaduste kaitse	17
Uued väljakutsed	21
Lisalugemist	22

Eelised

Euroopa Liidu ühisturg on avanud eurooplastele palju võimalusi. Ühisturg annab enneolematu liikumisvabaduse ja võimaluse valida suure hulga kaupade ja teenuste vahel, tagab inimeste julgeoleku ja tervisekaitse. Euroopa Liidus võib igaüks valida riigi, kus elada, töötada, õppida või pensionipõlve pidada. Kõikjal kehtivad kodanikele ja tarbijatele samad õigused.

Pärast 10 uue liikmesriigi ühinemist 2004. aastal ühendab ühisturg nüüd 460 miljonit tarbijat, seda on rohkem kui USA ja Venemaa rahvastik kokku. Suurem osa ELi rahvastikust, veidi rohkem kui 300 miljonit kodanikku, kasutab ühisraha – eurot. Püüd teha ühisturust vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala teenib iga ELi kodaniku huve.

Ühisturu ees seisvate takistuste kõrvaldamine ei ole olnud lihtne. Pärast mitmeid aastaid kestnud jõupingutusi jõustusid 1993. aastal ühisturuga seotud neli vabadust: inimeste, kaupade, teenuste ja kapitali piiriülene vaba liikumine ELi sees. See oli vaid protsessi algus, mitte lõpp.

Sellest ajast on ühisturu põhistruktuuri tugevdatud ja ühtlustatud. Selle tulemusel võivad tarbijad tunda rõõmu madalatest hindadest ja teenuste laiaast valikust, sest sideteenuste pakkujad ning elektri- ja gaasifirmad konkureerivad klientide pärast ning muude teenuste (näiteks õhustransport) turg on avatud.

Tänu ühisturule võivad kodanikud valida, millises riigis töötada või õppida.

© Bilderbox

Ühisturg ei ole kahjustanud riikide kultuurilist ega keelelist mitmekesisust, sest valdkondades, mida ELi õigusaktidega ei reguleerita, on liikmesriigid otsuste tegemisel sõltumatud.

Tarbijate ja ettevõtjate huvide kaitseks on kehtestatud vaid üldised eeskirjad. Tavaliselt kohaldatakse või koordineeritakse neid eeskirju ELi tasandil, selle asemel, et kohaldada 25 erinevat ja ilmselt vasturääkivat riiklikku õigusakti.

Välja arvatud mõned ajutised erandid, kehtivad ühisturuga seotud vabadused kõigi 25 liikmesriigi suhtes. Kõige olulisemad erandid on lühiajalised kitsendused uute liikmesriikide kodanikele asuda tööle mõnes teises ELi liikmesriigis ning jätkuv piirikontroll uute ja vanade liikmesriikide vahelisel piiril. Kitsendused tühistatakse kohe, kui kontroll uute liikmesriikide ida- või läänepiiril vastab ELi välispiiride kontrollile kehtestatud nõuetele.

Euroopa Liidus tagatud vabadused eeldavad välist julgeolekut

Võimalus liikuda ELi sees takistamatult ühest riigist teise sõltub kontrollimeetmete rakendamise tõhususest liidu välispiiril. Kui riigid ei kontrolli enam nendevahelist piiri ületavaid isikuid, peavad kodanikud ja valitsused olema kindlad, et ühistele kõrgetele nõuetele vastav kontroll on juba tehtud ELi välispiiril. Osa sellest vastutusest lasub riikidel, kes ühinesid Euroopa Liiduga 2004. aastal ja vastutavad nüüd turvalisuse eest liidu tuhandete kilomeetrite pikkusel maa- ja merepiiril ning tosinas rahvusvahelises lennujaamas. Rahaline ja tehniline tugi asjaomastele riikidele, nende juurdepääs ELi operatiivteabe- ja infobaasidele on seepärast prioriteetsed teemad.

Parim lahendus

Ühisturu idee on lihtsaimast lihtsam: kogu ELi territoorium on ühtne, kus inimesed, raha, kaubad ja teenused ringlevad vabalt, et edendada konkurentsi ja kaubandust ning parandada majanduse tõhusust. Kauba- ja teenuste valiku suurenemise tõttu tõuseb nende kvaliteet ja alaneb hind. See on õitsengu peamine valem.

Kuid ühisturg ei ole seotud ainult majandusega. Muu hulgas võimaldab ühisturg inimestel valida, millisesse liikmesriiki nad soovivad elama asuda.

Nad võivad osta isiklikuks tarbeks vajalikke kaupu riikidest, kus need on odavamad. Tarbijate õigused on kaits-

tud kogu ühisturul ning teatavaid õigusi on kohandatud piiriülesest kaubandusest lähtuvalt. EL kaitseb kodanikke kaupu või teenuseid liialt kõrge hinnaga müüvate ebaausate ettevõtjate pettuste eest.

Ettevõtjad, kellel on vaba juurdepääs teiste riikide turule, saavad müüa rohkem, hoida kokku hulgiturustamisest tulenevalt ning kasutada selliselt kogutud summasid investeringuteks või uuenduste rahastamiseks. Tõstes Euroopa äriühingute konkurentsivõimet siseturul, aitab ühisturg saavutada neil vajaliku taseme, et edestada oma konkurente maailmaturul.

Mitmekesisuse edendamine

Ühisturul on kehtestatud kõrged nõuded toidu- ja muudele kaupadele, kuid eesmärk ei ole toota kõikjal Euroopa Liidu territooriumil ühesugust kaupa. Otse vastupidi! Mitmekesisuse toetamiseks tagab Euroopa Liit, et tarbijatele oleks pidevalt kättesaadav lai valik piirkondlikke kaupu. 2005. aasta mais kinnitas Euroopa Kohus Ungari veinitootjate ainuõigust kasutada nimetust "Tokaj". Kohus otsustas, et Tokaj on kaitstud geograafiline tähis, mis osutab Ungari teatava piirkonna eritootele. Kohtuotsuse kohaselt peab Itaalia veinitööstus, kes kaebuse esitas, lõpetama selle nimetuse kasutamise 2007. aastaks. Kaitstud piirkondlikud eritooted on ka Parma sink Itaalias ja Gouda juust Madalmaades.

EL toetab piirkondlikke tooteid.

Kuidas kõik algas

Ühisturu loomine on Euroopa Liidu ajaloos oluline samm. Euroopa Liidu kuus asutajariiki lähtusid omavahelisi kaubandustõkkeid tühistama asudes nii poliitilistest kui ka majanduslikest kaalutlustest. Esmalt, 1950ndatel aastatel, hõlmas tegevus ainult terase- ja söeturgu. Muud valdkonnad lisandusid pärast 1958. aastat, kui asutati Euroopa Majandusühendus ehk ühisturg. Üheks liikumapanevaks jõuks oli soov ühendada tööstuslikud ja majanduslikud ressursid, et sellised kohutavad sõjad nagu oli II maailmasõda, jääksid igavesti minevikku.

See eesmärk on saavutatud! Peagi sai selgeks, et kvootide ja tollimaksude kaotamisega liikmesriikidevahelises kaubanduses 1968. aastal kaotati vaid üks osa kaubandustõketest. Kaubavahetus tõepoolest suurenes, kuid mitte nii oluliselt, et ELi majanduskasv oleks jõudnud Jaapani ja USAga samale tasemele.

Lihtsaid lahendusi ei ole

Otseste kaubandustõkete kaotamine ELi sees osutas mitmele muule takistusele, mille olemasolu varem ei osatud hinnata, kuid mis mõjutasid kaupade ja teenuste vaba ringlemist. Need olid nn mittetariifsed kaubandustõkked, mis olid seotud:

- erinevate tehniliste standardite kohaldamisega eri riikides;

- erinevate haldusmenetluste kohaldamisega kaupade transportimisel, mistõttu piirikontroll toimus edasi;
- eri riikide aktsiisi ja muude maksude määra erinevusega;
- ning kohalike ettevõtjate soosimisega valitsuste poolt, eriti avalike hankelepingute sõlmimisel.

Lisaks võimaldasid mitme liikmesriigi kaitstud ja vähearenenud sidetee- ning elektri- ja gaasiturul toimivad riiklikud monopolid osutada tarbijatele teenust madala kvaliteedi ja kõrge hinnaga.

ELil kulus 16 aastat, et jõuda järgmise arenguetapini. Jacques Delors mõistis juba Prantsuse rahandusministri ametis, enne kui ta 1985. aastal Euroopa Komisjoni presidendiks nimetati, et riigipiirid takistavad olemasoleva potentsiaali täies ulatuses kasutamist. Jacques Delors nõudis, et riikide valitsused toetaksid selle potentsiaali vabastamist.

1986. aastal alanud tormiline periood kestis kuus aastat. Selle aja jooksul võttis EL vastu ligikaudu 280 õigusakti, keelustades mittetariifsed kaubandustõkked ja avades lõpuks riikide turud.

Õigusloome kava täideti tähtjaks: 1. jaanuariks 1993. Euroopa Komisjoni arvestuste kohaselt sai EL ühisturu käivitamisega üle 800 miljardi euro kasumit ja loodi juurde 2,5 miljonit töökohta.

Töö jätkub

Miski pole täiuslik ja ühisturg ei ole siinkohal erand. Riikide turgude avamine teenuste vabaks ringlemiseks on osutunud keerulisemaks, kui algul arvati. See kehtib paljude finants-, erialaste ja transporditeenuste kohta. Mõnes valdkonnas ei ole inimestel võimalik teises riigis töötada, sest seal ei tunnistata nende erialast väljaõpet.

Kui Euroopa Komisjon leiab, et liikmesriik ei ole ühisturu eeskirju

õigesti rakendanud, võib ta võtta õiguslikke meetmeid selle riigi vastu, et sundida teda võetud kohustusi täitma.

EL on võtnud meetmeid vajakajäämistele parandamiseks ja töötanud välja edasised suunised, et lihtsustada teenuste piiriülest osutamist. Finantsteenuste meetmete kava täideti 2005. aastal. Nimetatud meetmed võimaldavad suunata investeeeringud ühisturul

Paremad eluasemelaenu tingimused

Eluaseme omanike osakaal on ELi eri riikides suuresti erinev. Korterite või maja ostmise otsusega kaasneb sageli kõige suurem finantskohustus, mille inimene oma elu jooksul võtab. Eluasemelaenu kogusumma ELis ulatub hinnanguliselt üle 4 triljoni euro. Üks ühisturu eelseid on võimalus võtta ELi territooriumil laenu seal, kus intress on madalam ja tingimused võimalikult soodsad.

Praegu võtavad vaid vähesed eraisikud kinnisvaralaenu mõnes teises riigis. Piiriülesed laenud moodustavad ELi riikides vähem kui 1% siseturul antud laenudest. Enamasti on need antud puhkemajade ostmiseks või eluaseme soetamiseks vastavas piiriäärses piirkonnas. Esimese sammuna kehtestas EL 2001. aastal vabatahtlikud eeskirjad laenuandjatele. Eesmärk oli lihtsustada tarbija jaoks eri laenuandjate, sh ELi teistes liikmesriikides asuvate laenuandjate pakumiste võrdlemist. Järgmine samm on jälgida, kas ja kuidas mõjutab ühise kinnisvaralaenu turu arendamise meede tarbijale laiema tootevaliku ja parema hinnasuhte pakumist.

Majaostuks võib laenata raha mõnes teises riigis, kus see on odavam.

nendele ettevõtjatele, kes investeerivad kõige otstarbekamalt kasutavad. Kui ettevõtjal on võimalus tegevust odavamalt ja ulatuslikumalt rahastada, tõuseb tootmise efektiivsus ja tarbijale on toote hind soodsam.

Lisaks on EL astunud samme, et vähendada pankade teenustasusid eurodes tehtud maksete ja pangaauditoomadist välja võetud sularaha eest. Alates 2003. aastast ei tohi pangad nõuda piiriüleste ülekannete eest suurt tasu kui riigisiseste ülekannete eest. Algselt kehtis see ülekannete kohta, mis ei ületanud 12 500 eurot, 2006. aastal tõuseb see piirmäär 50 000 euroni. Sama nõue kehtib ka reisil sularaha väljavõtmisel ning mõnes teises euroala riigis tehtud deebet- või krediitkaardimakse puhul.

EL otsib võimalusi lihtsustada piiriüleseid pangaülekandeid ja aidata tarbijatel teha ELi territooriumil teadlikke valikuid, mis toetuvad läbipaistvatele ja võrreldavatele andmetele hoiustamise, intresside, kindlustus- ja pensioonifondide kohta.

Üks turg – üks vääring

Valuuta ebastabiilsus häirib tõsiselt piiriülest kaubandust ja rahavoogusid, ühise vääringu kehtestamine on pika aja jooksul olnud ELi oluline eesmärk. Esimene samm selles suunas tehti 1970. aastal, kui kavandati majandus- ja rahaliidu asutamist. 1970ndatel ja 80ndatel astuti erineva tulemuslikkusega samme, et hoida ELi liikmesriikide valuutade vahelised vahetuskursid enam-vähem stabiilsed.

Euro kasutuselevõtu ajakava ja tingimused kinnitati alles 1992. aastal Maastrichti lepinguga (Euroopa Liidu leping). Kooskõlas Maastrichti suunistega võeti 1999. aastal euro käibe sularahata operatsioonide jaoks. Kolm aastat hiljem võeti kaheteistkümnes euroga ühinenud liikmesriigis käibe euro pangatähed ja -mündid. Kolmes viieteistkümnest selleaegsest liikmesriigist – Rootsis, Taanis ja Ühendkuningriigis – jäi esialgu kehtima rahvusvääring.

Riigid, kes ühinesid ELiga 2004. aastal, valmistuvad samuti euro kasutuselevõtmiseks. Esimene paljudest olulistest sammudest on osalemine vahetuskursimehhanismis, mille kaudu seotakse rahvusvaluuta tihedalt euroga ja mille kohaselt võib rahvusvaluuta väärtus kõikuda vaid lubatud piirides.

Euroalasse kuuluvate riikide kaubavahetuses kaovad ettevõtjate jaoks valuutade vahetuskurssidest tingitud kulud ja riskid. Tänu majandus- ja rahaliidule on kadunud vahetuskursside korrapäratust kõikumisest tingitud häired ning on tagatud stabiilne majandussüsteem, kus inflatsioon ja intressimäärad püsivad madalad.

Reisivate kodanike jaoks tähendab ühisraha, et kaob vajadus valuutat vahetada ja selle eest maksta. Välisriigis või Interneti teel kaupu ostes saab hindu võrrelda ja valida parima hinnaga toote.

Ühisturu olemus

Ühisturg on Euroopa Liidu olulisim majanduslik saavutus, mis teenib kõige selgemalt ELi eesmärki tagada kõikidele kodanikele stabiilsus ja heaolu. Selle sammu eesmärk oli standardite ühtlustamine kõrgemate nõudmiste suunas kogu ELi ulatuses. Ühisturg toetab mitmeid meetmeid – mis toetavad omakorda ühisturgu – ELi muudes poliitikavaldkondades. Näiteks:

- struktuurifondid, mis hõlmavad 1/3 ELi 115 miljardi eurosest aastaeelarvest ning suunavad vahendeid vaesemate riikide ja piirkondade majandus- ja sotsiaalarengusse;
- ELi jõuline konkurentsipoliitika, mis kaitseb tarbijaid, keelates ettevõtjatel sõlmida hinna- või turu jaotamise kokkuleppeid, ning võimaldab kontrollida suurettevõtjate (endiste riiklike monopolide) tegevust;
- transpordipoliitika, sh üleeuroopaliste võrgustike arendamine, mille eesmärk on toetada piiriüleste transpordi-, side- ja energiavõrgustike ehitamist;
- koordineeritud keskkonnapoliitika tegeleb muu hulgas ka piiriülese saastega seotud küsimustega;

© Prof. Jacques / Euronews

- ELi uurimis- ja arendusprogramm, mille eelarve 2002.–2006. aastateks on 17,5 miljardit eurot ja mis on avatud vaid piiriülestele koostööprojektidele;
- ELi piires ühise vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomine ja haldamine.

Liikmesriikide valitsused on võtnud kohustuse kasutada elektri tootmiseks ulatuslikumalt taastuvat energiat.

Inimlik nägu

Kodanikke mõjutab ühisturuga seoses kõige rohkem vabadus ja õigus töötada, õppida või veeta pensionipõlv mõnes teises liikmesriigis ning võimalus teisi liikmesriike külastada. Reisil olles võite osta ja oma päritoluriiki kaasa võtta niipalju kaupu kui soovite, tingimusel, et kõik need kaubad on isiklikuks tarbimiseks. 2004. aastal alustati Euroopa tervisekindlustuse kaardi juurutamist, et isiklikel ja tööalastel põhjustel reisivate kodanikel oleks vajadusel tagatud lihtsam juurdepääs erakorralisele arstiabile.

ELi õigusaktid kaitsevad kodanikke ka puhkuse ajal, kaitstes neid näiteks korteri või villa ebaõiglase osajalise kasutamise lepingute eest ELis. Samuti kehtivad eeskirjad kompensatsiooni maksmise kohta reisikorraldaja pankroti puhul või juhul, kui teenus ei vasta reklaamis lubatule. ELi õigusaktidega on lennureisijatele tagatud mitmed õigused (vastavasisuline avalik teade peab olema ELi lennujaamades nähtaval kohal). Õigusaktidega on sätestatud lennufirmade kohustused klientide suhtes juhul, kui lend hilineb või tühistatakse, ning määratud kindlaks kompensatsioon juhul, kui lend on ülemüüdnud.

Tänu ELi õigusaktidele on reisijate õigused kaitstud, kui lennud hilinevad või on ülemüüdnud.

Programm Erasmus

Kõige populaarsem viis õppida teise riigi ülikoolis on taotleda stipendiumi (enamasti üheks aastaks) programmi Erasmus raames. Alates programmi loomisest 1987. aastal on Erasmus stipendiumit kasutanud 1,3 miljonit tudengit. Populaarseimad erialad on ärijuhtimine, sotsiaal- ja humanitaarteadused ning keeled. Siiski on viimastel aastatel tõusnud huvi inseneriteaduste, arhitektuuri, meditsiini, loodusteaduste, arvutitehnika ja matemaatika vastu. Programmis Erasmus osaleb kokku 2200 kõrgkooli. Lisaks ELi 25 liikmesriigi kõrgematele õppeasutustele on nende seas ka Bulgaaria, Rumeenia, Türgi, Norra, Islandi ja Liechtensteini kõrgkoolid.

Tööalane liikuvus

EL tagab, et teise riiki tööle minnes on töötajal, olenemata sellest, kas teise riiki tööle asumine toimus tööandja või töötaja initsiatiivil, samad õigused kui päritoluriigis, sh õigus sotsiaal- ja pensionikindlustusele. Tagatised hõlmavad ka haiguskindlustust ja emapuhkust, kompensatsiooni tööõnnetuste puhul, invaliidsuspensiooni, peretoetusi, töötü abiraha ja vanaduspensiooni.

ELis töötab enam kui 15 miljonit inimest väljaspool oma päritoluriiki. See on suhtelistelt väike arv ja selle olulist tõusu ei ole oodata ka siis, kui kaovad ajutised piirangud 2004. aastal ühinenud liikmesriikide kodanikele.

2005. aastal viidi ELis sisse lihtsam ja selgem menetlus kodanike teises riigis omandatud erialase väljaõppe vastastikuseks tunnustamiseks. See hõlmab näiteks meditsiinitöötajaid (arstid, hambaarstid, õed jne), arhitekte, insenere, raamatupidajaid, elektrikke ja juuksureid.

Mõnes teises liikmesriigis elavad kodanikud saavad elukohariigis hääletada kohalikel ja Euroopa Parlamendi valimistel (kuid mitte riigi parlamendi valimistel).

Liikuvuse lihtsustamiseks on EL asutanud ühise töøbörsi, mis lisaks liikmesriikidele hõlmab ka Norrat, Islandit, Liechtensteini ja Šveitsi. Portaali Eures ühendab tööturuteenistusi ja jagab teavet töökohtadest, viib kokku tööotsijad ja pakkujad, jagab teavet ja näpunäiteid töö, koolituse ja õpikoha leidmiseks. Lisateavet leiate veebilehelt **europa.eu.int/eures**.

© Reporter/Eureko Side

Otsite tööd? Miks mitte töötada välismaal? Abiks on veebiportaal Eures.

Kodanike probleemide ärakuulamine ja nende lahendamine

Kui teil on probleeme töö leidmise, auto registreerimise või pangakonto avamisega teises liikmesriigis või kui teil on erimeelsused teises riigis asuva Interneti-kauplusega, aitab EL teid teabe ja praktiliste nõuanetega.

Esimese sammuna on lihtsaim võimalus helistada infoliinile “EUROPE DIRECT”. Helistamine on tasuta ja vastus antakse helistaja emakeeles. Teenistus vastab üldistele küsimustele, spetsiifiliste teemade puhul suunab teenistus helistaja parima abi- või nõuandja juurde. Infoliini “EUROPE DIRECT” number on kõikjal ELis **00 800 6 7 8 9 10 11**.

Kodanike nõuandeteenistus osutab personaalset abi praktiliste probleemide lahendamisel, näiteks teise riiki kolimisel vajalike haldusformaalsuste täitmisel. Nõuandeteenistuse veebiaadress on **europa.eu.int/citizensrights/signpost/**.

Euroopa tarbijakeskuste võrgustik (ECC-Net) annab kodanikele mitmekülgset nõu nende õiguste kohta ühisturul ja toetab neid piiriüleste kaebuste lahendamisel:

europa.eu.int/comm/consumers/redress/ecc_network/index_en.htm.

Lisaks aitavad kodanikel piiriüleseid erimeelsusi tasuta ja kohtu sekkumiseta lahendada veel kaks võrgustikku:

- Solvit pakub abi kodanikele, kellel on probleeme mõne teise liikmesriigi avalike haldusasutustega: **europa.eu.int/solvit/site/index_en.htm**;
- FIN-NET pakub abi rahaliste vaidluste puhul mõne teise liikmesriigi panga või kindlustusfirmaga: **europa.eu.int/comm/internal_market/finservices-retail/finnet/index_en.htm**.

Kui eespool nimetatud võrgustikud ei suuda teid aidata, osalege ELi poliitikaloomes või arutage küsimust ELi liidritega veebilehel **europa.eu.int/yourvoice/**.

Tervislik toit ja ohutud kaubad

Iga kodanik on tarbija ja Euroopa Liit kaitseb nende tervist, ohutust ja majanduslikku heaolu. Ühisturg kõrvaldab takistused piiriülese kaubanduse teelt, teenindussektor laieneb koos Interneti-kaubanduse arenguga, seepärast on oluline, et kõigis 25 liikmesriigis oleks kõikidele kodanikele tagatud kõrge tasemel tarbijakaitse.

Toiduohutuse tagamine on olnud möödunud aastatel pidevalt tähelepanu keskmes, eriti seoses mitmete ohu-

dega, mis kõigutasid tarbija usaldust toiduainetega varustamise ohutuse suhtes kogu Euroopas. Vastuseks väljakutsele koostas EL strateegia, mis aitab tagada toidu ohutuse kogu teekonna jooksul talust toidulauale. Strateegia tugineb kolmele tegurile:

- toiduainete ja loomasööda ohutust käsitlevad uued õigusaktid;
- otsuste tegemine lähtuvalt teaduslikult põhjendatud nõuannetest;
- kiirhoiatussüsteemi rakendamine.

ELis kehtivad ranged eeskirjad, mis tagavad toiduainete ohutuse.

Need põhimõtted on sätestatud 2002. aasta üldistes toidualastes õigusnormides, mis kohustavad toiduainetetööstust tagama alates 2005. aasta jaanuarist inimtoidu ja loomasööda andmete jälgitavuse läbi kogu toiduahela. Uued, rangemad eeskirjad loomasöödale peegeldavad muret, et saastunud loomasööt võib mitmeti ohustada toiduainete ohutust, põhjustades sh hullu lehma tõbe (BSE). EL püüab tagada ka mujalt maailmast imporditud kaupade ohutust.

Kuigi ükski toiduohutussüsteem ei saa teha riski olematuks, tagab EL oma kodanikele maailma mastaabis kõrgel tasemel ohutuse.

Kaitsekiip

ELis kehtivate eeskirjade kohaselt peavad kõik tarbekaubad olema turvalised. Kaupadele on kehtestatud kõrged standardid ja defektsed kaubad tuleb turult kõrvaldada. Lisaks kõikide kaupadega seotud üldistele eeskirjadele on näiteks mänguasjadele, elektri- ja gaasiseadmetele, kosmeetikumidele, ravimitele, masinatele ja lõbusõidulaevadele kehtestatud täiendavad turvanõuded.

Ostja võib ostukoha vabalt valida, seejärel hoolitsevad ELis kehtivad eeskirjad, et tarbijatele oleks kõikjal tagatud ühesugune kaitse ebaausate ettevõtjate vastu, olenemata sellest, kas tarbija ostab kauba oma kodutäna nurgapoest või teises riigis asuvas Interneti-kaubamajas.

Teadlik valik

Toiduohutuse tagamisest ainuüksi ei piisa, tarbijal on õigus teada, mida ta täpselt ostab. ELi toiduainete märgistamise eeskirju ajakohastatakse sageli, et aidata tarbijatel teha toidukaupade ostmisel teadlikke valikuid. Eeskirjade kohaselt peab märgistus kajastama teavet toiduaine põhikomponentide, lubatud lisandite, geneetiliselt muundatud organismide (GMO) olemasolu, aga ka säilitamistingimuste kohta. Algatatud on ka arutelu ettepaneku üle määratleda ELi piires ühtselt sellised mõisted nagu „madal rasvasisaldus“ või „kõrge kiudainesisaldus“.

Tõhus konkurents tagab kõrge kvaliteedi ja madalad hinnad

Kodanikud ja tarbijad saavad piirideta ühisturu kõiki eeliseid kasutada vaid siis, kui tarnijate ja teenuste osutajate vahel toimib aus konkurents. Ainult tõhus konkurents tagab tarbijale kaupade ja teenuste madalad hinnad, kõrge kvaliteedi ning laia valiku. ELi liikmesriikide valitsused on andnud Euroopa Komisjonile laialdased volitused tarbijaid kaitsvate konkurentsieeskirjade kohaldamiseks.

Komisjon tegutseb mitmes valdkonnas. Ta keelab ettevõtjatel hinna- ja/või turu jaotamise kokkulepete kaudu konkurentsipiirata. Komisjon kontrollib korrapäraselt ja trahvib ettevõtjaid, kes selle asemel, et üksteisega konkureerida, sõlmivad kartellikokkuleppeid kõrgete hindade hoidmiseks asjaomasel turul. Komisjon võttis meetmeid ka autotootjate vastu, kes püüdsid takistada tarbijatel enda autode ostmist ELi teistest liikmesriikidest, kus need olid odavamad.

Spordisündmuste kajastamine

Spordisõbrad võib-olla ei teagi, et ELi konkurentsijäreldamine aitab ka neid. Komisjon sekkus näiteks selleks, et tagada Inglismaa esiliiga ja Saksamaa bundesliiga mängude teleülekannete lepingute sõlmimise täielik avatus konkurentsile ja tagada vaatajatele teenuste ja teenuste osutajate lai valik. Euroopa Liit jälgib ka, et kõik televaatajad kõikides ELi liikmesriikides näeksid olulisi spordisündmusi, näiteks olümpiamänge ja maailma karikasarja mängu jalgpallis mitte ainult tasuliste, vaid ka tasuta telekanalite kaudu.

© Reuters/Free Press

EL aitab tagada, et kõik saaksid jälgida spordivõistluste teleülekanndeid.

© Bildbox

Isegi kaugeimate piirkondade majapidamistele on tagatud mõistliku hinnaga side- ja Interneti-ühendus.

Komisjon ei luba suurtel ettevõtjatel kasutada nende **olulist turujõudu** tarbijatele liialt kõrge hinna pealesurumiseks või väiksemate konkurentide kõrvaldamiseks. Komisjon jälgib ka väljaspool ELi asuvate ettevõtjate tegevust Euroopa turul ja on kohtule esitanud kaebuse Ameerika ettevõtjate Microsoft ja IBM kohta nende konkurentsi piirava tegevuse pärast.

Komisjon vastutab **suurettevõtjate** piiriülese mõjuga **ühinemiste** järelevalve eest. Ühinemiseks antakse luba vaid tingimusel, et see ei vähenda oluliselt konkurentsi ega kitsenda tarbijate valikuid. Kui komisjon kiitis heaks Madalmaade transpordifirma KLM ülevõtmise Air France'i poolt, pidid ühine-

nud ettevõtjad piisava konkurentsi säilitamiseks loovutama teistele lennufirmadele 14 Euroopa-sisese ja kontinentidevahelise lennu saabumis- ja väljalennu teenindusajad.

Komisjon jälgib konkurentsi ka **kommunaalteenuste valdkonnas** (side-, elektri- ja gaasivõrgud), kus EL on kõrvaldanud varasemad riigimonopolid. Nimetatud valdkondades püütakse hoida tasakaalu, et endised monopolid ei kuritarvitaks oma turujõudu uute turule tulijate vastu. Samuti püütakse tagada, et olulisemad teenused oleksid madala hinnaga kättesaadavad ka vaesematele ja puudega tarbijatele ning neile, kes elavad äärealadel või kaugetes piirkondades.

Komisjon jälgib hoolikalt **riigiabi** osutamist, sest see võib oluliselt moonutada ettevõtjatevahelist konkurentsi ja mõjutada liikmesriikide vahelist kaubandust. Kui ettevõtja saab riigilt abi, võib see luua talle eelisolukorra konkurentide ees, seepärast on riigiabi osutamine ELis enamasti keelatud. Erandeid siiski tehakse, muu hulgas ettevõtjatele, kes asuvad ebasoodsas piirkonnas, ja väiketootjatele. Mõningatel juhtudel on riigiabi lubatud teadus- ja arendustegevuse edendamiseks, tööhõive suurendamiseks ning looduskaitse-, koolitus- või kultuuriprojektide rahastamiseks.

Laiem valik

Tänu turgude avamisele ja uutele tehnoloogiatele moodustavad sideteenuste hinnad täna vaid murdosa varasematest hindadest. Oluliselt on laienenud tarbijale osutatavate teenuste valik. Lisaks telepildile edastamisele pakuvad kaabelsidetelevõtjad nüüd ka Interneti- ja telefoniühendust ning mobiilsideoperaatorid võimaldavad vaadata 3G kolmanda põlvkonna mobiiltelefonide abil tele- ja videoprogramme. Interneti-ühendust kasutatakse aga üha enam telefonside tagamiseks.

Põhivabaduste kaitse

Et kasutada täielikult vabadust reisida, töötada ja elada kõikjal Euroopa Liidus, peab kodanikele olema tagatud turvalisus ja julgeolek nende igapäevases elus ja ettevõtmistes. Kodanikke peab kaitsma kuritegude ja terroriohu vastu, neile peab olema tagatud ühesugune juurdepääs õiguskaitsele ja nende põhiõigusi peab austama kõikjal Euroopa Liidus.

Liikmesriikide vaheliste piiride kaotamine tähendab, et piiri- ja tollikontroll toimub nüüd vaid ELi välispiiril. See tähendab ka, et ELi siseselt peavad eri riikide politsei jõud ja kohtuvõim tegema omavahel tihedamat koos-

tööd. Kurjategijad kasutavad ühisturu loodud vabadusi ja liikumisvõimalusi samamoodi kui seaduskuulekad kodanikud.

Olukorra lahendamiseks seab EL kodanike reisimise ja elama asumisega seotud õiguste laiendamisel täpsed eesmärgid ja kehtestab eeskirjad põhiõiguste, ELi kodakondsuse ja isikute vaba liikumise tagamiseks, varjupaiga-, sisserände- ja viisapoliitika järgimiseks, välispiiri kontrollimiseks ning riikide politsei jõudude, kohtute ja tolliametite vahelise tiheda koostöö korraldamiseks kuritegevuse vastu võitlemisel.

Põhiõiguste harta

2000. aastal vastu võetud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas on sätestatud põhimõtted, mida kõik ELi institutsioonid ja liikmesriigid peavad austama ja edendama, sh võrdõiguslikkuse, diskrimineerimisest hoidumise, solidaarsuse ja õiguse põhimõtted. Tunnistades iga inimese õigust turvalisusele ja tema kodanikeõiguste austamisele ning tagades piiriülestes tsiviil- ja kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste tunnustamise, on astunud oluline samm vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomiseks ELis.

Õigusalane koostöö on oluline, sest see võimaldab määratleda ühiselt teatavad rasked kriminaalkuriteod, ühtlustab riikide õigustikke ja võimaldab kehtestada proportsionaalsed ja mõjuvad miinimumkaristused.

Lisaks kurjategijate tabamisele ja kohtu ette toomisele nõuab Euroopa õigusel rajaneva ala loomine, et süüdistatavate õigused oleksid igakülgselt kaitstud. See tähendab, et kõikjal ELis peab olema tagatud juurdepääs õigusabile ja vajadusel ka tõlgi teenustele.

Süüdimõistvate ja muude kohtuotsuste jõustamisel tuleb tagada, et ühes liikmesriigis tehtud otsuseid (näiteks trahvide maksmise, vara konfiskeerimise või teatavate õiguste piiramise kohta) saaks täitmisele pöörata

kõikjal ELi territooriumil. See koostöö laieneb ka tsiviil- ja kaubandusõigusega seotud otsustele.

Kohtuotsuste vastastikune tunnustamine

Vastavalt ELis kehtivatele eeskirjadele peavad kõik Euroopa Liidu ametiasutused tunnustama kõikides liikmesriikides tsiviil- või kriminaalmenetluse käigus tehtud kohtuotsuseid. See vastastikuse tunnustamise põhimõte on oluline piiriüleste vaidluste lahendamisel, mis võivad olla seotud kodanike isikliku eluga (näiteks abielulahutus, õigus lapsega suhelda, ülalpidamisnõuded) või rahaliste tehingutega (pankrot või maksmata arved).

Schengeni leping tagab isikute vaba liikumise

Schengeni leping, mis sai oma nime Luksemburgi linna järgi, kus leping 1985. aastal alla kirjutati, on sisepiirideta liidu alustala. Lepinguga määratleti Schengeni ala, kus ELi elanikud ja väliskülalised võivad soovi korral vabalt liikuda ilma passikontrolli läbimata. Erandjuhtudel on pisteline kontroll siiski lubatud. Schengeni lepinguga ühtlustati kontrolli välispiiril ja kehtestati ühine viisapoliitika. Kuritegevuse ja terrorismi vastu võitlemiseks nähti lepinguga ette riikide politsei jõudude ja kohtute vahelise koostöö tugevdamine ning loodi nendevaheline keerukas teabevõrgustik (nn Schengeni infosüsteem – SIS). Iirimaa ja Ühendkuningriik ei ühinenud mõningate Schengeni lepingu sätetega ning säilitasid passikontrolli EList tulijatele. Riigid, kes ühinesid ELiga 2004. aastal, liituvad Schengeni alaga kohe, kui kontroll välispiiridel vastab asjaomastele standarditele ning nad on integreerunud infosüsteemi. Schengeni alaga võivad liituda ka ELi naaberriigid, kus kontroll välispiiridel vastab asjaomastele standarditele. Nii on see Islandi ja Norra puhul ning peagi ühineb Schengeni alaga ka Šveits.

© Sean Justice/Image Bank/Getty Images

Sisserändajad on andnud olulise panuse majanduse ja kultuurisidemete arendamiseks.

Sisserände- ja varjupaigapoliitika

Sisserändajad on andnud olulise panuse oma uue elukohariigi majanduse ja kultuurisidemete arendamiseks. Kolmandatest riikides pärit sisserändajatel, kes elavad seaduslikult mõnes ELi riigis, on paljuski samad õigused kui asjaomase riigi kodanikel. ELi liikmesriigid pakuvad varjupaika ka pagulastele.

EL toetab seaduslikku sisserännet. ELis on vastu võetud kolm kolmandate riikide kodanike õigusi käsitlevat

direktiivi. Need on seotud pikaajalise elamisloa väljastamisega, perekonna taasühinemise õigusega ja viisarežiimi lihtsustamisega teadlastele. EL peab toime tulema ka suure hulga ebaseaduslike sisserändajate ja põhjendamatuid taotlusi esitavate varjupaigataotlejatega. Ebaseaduslike sisserändajate kohtlemiseks on liikmesriigid välja töötanud ühised eeskirjad, need käsitlevad nii võitlust inimkaubitsejate vastu kui ka tagasivõtmislepingute sõlmimist ebaseaduslike sisserändajate ja põhjendamatult varjupaika taotlevate isikute päritoluriikidega.

Kasiinode omanikud teevad koostööd rahapesuvastases võitluses.

Terrorism ja organiseeritud kuritegevus

Kuigi julgeoleku- ja õiguskaitseasutuste tegevus kuulub riikide pädevusse, on liikmesriikide valitsused ühendanud oma jõud võitluses rahvusvahelise kuritegevuse ja terrorismiga. Tõhus kontroll välispiiridel ja kiire teabevahetus on osa sellest strateegiast, mille puhul on erilise tähelepanu all inimkaubanduse (ebaseaduslik sisseränne, naiste ja laste seksuaalne eksploatatsioon), uimastikaubanduse ja rahapesu vastane võitlus.

Kuritegelike grupeeringute ja terrororganisatsioonide tegevus on enamasti seotud ka rahapesuga, seepärast on EL tugevdanud kontrolli panganduses. Iga ülekande puhul, mis on suurem kui 15 000 eurot, peavad pangaametnikud, juristid, notarid, raamatupidajad, kinnisvaramaaklerid ja kasiinode töötajad tuvastama nii maksja kui ka raha saaja isiku ja ülekande otstarbe.

Koostöömeetmed

Liikmesriikidevahelise koostöö tugevdamiseks on ELis võetud mitmeid meetmeid:

- Euroopa vahistamismäärus peab tagama, et ühes liikmesriigis tagaotsitavaks kuulutatud kurjategijad oleks võimalik teisest riigist vastutuse kandmiseks kiiresti kohale toimetada;
- Europoli, Euroopa Politseikolledži ja Euroopa politseijuhtide rakkorühma moodustamisega on tugevdatud politseikoostööd;
- Eurojust, kõikide liikmesriikide kohtunike ja prokuröride kõrgetasemeline koostöörühm, koordineerib raskete piiriüleste kuritegude uurimist;
- hiljuti asutati ELi Liikmesriikide Välispiiride Operatiivkoostöökorralduse Euroopa Amet.

Uued väljakutsed

Edaspidi seisavad ühisturu ees uued väljakutsed. Vabaduse ja liikuvuse suurenemine ning üleliigsete haldustõkete kadumine peab kaasa aitama uute töökohtade loomisele ning vähendama lõhet rikaste ja vaeste vahel, ELi uute ja vanade liikmesriikide vahel.

See tähendab koordineeritud hariduspoliitikat, sh juurdepääsu elukestvale õppele. See tähendab ka nn digitaalse lõhe tekkimise ennetamist nende kodanike ja piirkondade vahel, kellel on juurdepääs Internetile ja kiirele lairibatehnoloogiale, ja nende vahel, kellel seda ei ole. Lisaks peavad riikide valitsused kinni pidama seatud eesmärgist eraldada 3% SKTst uurimis- ja arendustegevusele.

Lähiaastatel ühinevad Schengeni sisepiirideta alaga uued liikmesriigid ning kaovad tõkked nende kodanikele

elada ja töötada ELi mõnes teises liikmesriigis.

Kõikidel ELi kodanikel on võimalus kaasa rääkida, millises Euroopas nad soovivad elada ning millised õigused ja vabadused peaksid ELis tulevikus tagatud olema. Oma arvamusest teatamiseks võtke ühendust teid esindava:

- parlamendiliikmega riigi parlamendis, sest ELi poliitika on osa riigi poliitikast;
- parlamendiliikmega Euroopa Parlamendis, sest EP kehtestab Euroopa Liidu õigusakte;
- kutseorganisatsiooni, ametiühingu või tarbijakaitseorganisatsiooniga, kes nõustavad ELi poliitikaloomet.

Küsimusi ja kommentaare võib edastada ka Euroopa Komisjonile, käesoleva brošüüri peatükkidest leiate teavet, kuidas seda teha.

Kuigi ühisturgu reguleerivaid õigusakte võtavad vastu Euroopa Parlament ja ministrite nõukogu, kehtestab iga riigi valitsus ise nende rakendamise korra.

Lisalugemist

Käesoleva trükise peatükkides on nimetatud mitmeid ühisturgu ja selle mõju käsitlevaid allikaid. Muud allikad on järgmised.

Hulgaliselt praktilist teavet kodanike ühisturuga seotud õiguste ja võimaluste kohta leiab veebiportaalist “Teie Euroopa”: europa.eu.int/youreurope/.

Tervishoid ja tarbijakaitse: europa.eu.int/comm/consumers/index_en.htm.

Konkurentsipoliitika: europa.eu.int/comm/competition/index_en.html.

Õigus- ja siseküsimused: europa.eu.int/comm/justice_home/index_en.htm.

Euroopa Komisjon

Euroopa parimad saavutused

Euroopa Liidu ühisturu eelised

Seeria "Arenev Euroopa"

Luxembourg, Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus

2006 – 22 lk – 16,2 – 22,9 cm

ISBN 92-79-00353-4

Euroopa Liidu kodanikel on enneolematu võimalus reisida, elada ja töötada selles liikmesriigis, kus neile meeldib. Nad võivad osta kaupu ja teenuseid seal, kus need on odavamad. Nende kodaniku- ja tarbijaõigused on kaitstud ELi õigusaktidega kogu Euroopa Liidu territooriumil samas ulatuses kui nende päritoluriigis. Kõik toimib tänu ühisturile, kus inimesed, kaubad, teenused ja kapital liiguvad vabalt. Ühisturg ühendab 25 riigi 460 miljonit kodanikku, mis on rohkem kui USA ja Venemaa elanikkond kokku. Ühisturg loodi 1993. aastal, kuid see laieneb, areneb ja muutub pidevalt. Käesolevas brošüüris on kirjeldatud ühisturu mõningaid eeliseid ELi kodanike jaoks. Ühisturg tagab kõikidele paremad elamistingimused.

Muu teave Euroopa Liidu kohta

Teave Euroopa Liidu kohta on Internetis igas ametlikus keeles. Eestikeelse teabe leidmiseks võib kasutada Euroopa serverit europa.eu.int.

Üle kogu Euroopa on sadu kohalikke ELi teabekeskusi. Lähima keskuse aadressi leiate veebilehelt europa.eu.int/comm/relays/index_en.htm.

„EUROPE DIRECT“ on teenus, mille vahendusel saate vastuse küsimusele Euroopa Liidu kohta. Selleks helistage tasuta numbril **00 800 6 7 8 9 10 11** (või väljaspool ELi tasulisel numbril (32 2) 299 96 96) või saatke e-kiri veebilehe europa.eu.int/europedirect vahendusel.

Eestikeelset teavet ja väljaandeid Euroopa Liidu kohta leiate:

Euroopa Komisjoni esindus Eestis

Kohtu 10
10130 Tallinn
Tel: (372) 6 264 400
Faks: (372) 6 264 401
E-post: COMM-REP-TLL@cec.eu.int
www.euroopaliit.ee

Audentese Ülikooli eurodokumentatsiooni keskus

Tondi 84
11316 Tallinn
Tel: (372) 6 996 596
Faks: (372) 6 996 600
E-post: ylikool@audentes.ee

Euroopa Parlamendi infobüroo Eestis

Roosikrantsi 11
10119 Tallinn
Tel: (372) 6 676 321
Faks: (372) 6 676 322
E-post: eptallinn@europarl.eu.int

Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoja euroinfo keskus

Toom-Kooli 17
10130 Tallinn
Tel: (372) 6 448 079
Faks: (372) 6 460 245
E-post: info@koda.ee
www.koda.ee/euroinfokeskus/

Rahvusraamatukogu

Euroopa Liidu infokeskus

Tõnismägi 2
15189 Tallinn
Tel: (372) 6 307 330
Faks: (372) 6 451 997
E-post: elik@nlib.ee

Eurotelefon

Tel: 0 800 3330
E-post: info@eurotelefon.ee

Tartu Ülikooli Raamatukogu

eurodokumentatsiooni keskus

W. Struve 1
50091 Tartu
Tel: (372) 7 375 780
E-post: paring@utlib.ee
www.euroinfo.ee

Euroopa Komisjoni ning Euroopa Parlamendi esindused ja bürood on olemas kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides. Euroopa Komisjoni delegatsioonid asuvad üle maailma.

Euroopa Liit

 Euroopa Liidu liikmesriigid
 Kandidaatriigid

ET

Euroopa Liidu kodanikel on enneolematu võimalus reisida, elada ja töötada selles liikmesriigis, kus neile meeldib. Nad võivad osta kaupu ja teenuseid seal, kus need on odavamad. Nende kodaniku- ja tarbijaõigused on kaitstud ELi õigusaktidega kogu Euroopa Liidu territooriumil samas ulatuses kui nende päritoluriigis. Kõik toimib tänu ühisturile, kus inimesed, kaubad, teenused ja kapital liiguvad vabalt. Ühisturg ühendab 25 riigi 460 miljonit kodanikku, mis on rohkem kui USA ja Venemaa elanikkond kokku. Ühisturg loodi 1993. aastal, kuid see laieneb, areneb ja muutub pidevalt. Käesolevas brošüüris on kirjeldatud ühisturu mõningaid eeliseid ELi kodanike jaoks. Ühisturg tagab kõikidele paremad elamistingimused.

NA-AB-05-940-ET-C

ISSN 1725-9916

Väljaannete talitus
Publications.eu.int

ISBN 92-79-00353-4

9 789279 003530